

JENS CHR. MANNICHE

22. januar 1943 – 30. juli 2003

Jens Chr. Manniche var født i Odense og klassisk-sproglig student fra Odense Katedralskole. Han studerede historie og kristendomskundskab ved Aarhus Universitet, og blev straks efter embedseksamen i 1968 ansat som amanuensis ved Historisk Institut, Aarhus Universitet. Fra 1974 til sin alt for tidlige død i sommeren 2003 var han lektor samme sted. Med artiklen »Tysk-kritisk og fransk-kritisk skole. Et bidrag til studiet af historieteoretiske synspunkter i Danmark« (Historisk Tidsskrift 75, 1975) placerede Manniche for alvor sit navn på det historievidenskabelige landkort. Erik Arup hævdede i sine polemikker med Aage Friis at repræsentere et nyere og mere avanceret videnskabeligt standpunkt, som han betegnede »fransk-kritisk« med henvisning til de franske positivistiske historieteoretikere Langlois og Seignobos. Manniche analyserede diskussionen og de to franskmænds lærebog og tolkede Arups kritik som vendt frem for alt mod Johannes Steenstrup. Dette brugte han som afsæt til at trække nogle lange linier i dansk historievidenskab, idet han stillede spørgsmålet, om ikke der aftegner sig to traditioner op gennem århundredet, en hermeneutisk-historistisk og en positivistisk?

Siden fulgte en lang række historiografiske og historieteoretiske afhandlinger fra Manniches hånd. Hans hovedværk, *Den radikale historikertradition. Studier i dansk historievidenskabs forudsætninger og normer*, tilhører ligeledes denne genre. Bogen udkom i 1981 og kan betragtes som kulminationen på 1970'ernes historiografiske debat. Allerede titlen angiver bogens grundtema: Ikke »det kritiske gennembrud« eller »den positivistiske tradition«, men den *radikale*. Gennembruddet er ikke alene videnskabsteoretisk, det er også ideologisk, dvs. politisk. I bogens centrale kapitel om de synthesesdannende elementer i den radikale historieskrivning, først og fremmest Kr. Erslevs, viser Manniche, hvordan synthesesens grundelementer nøje svarer til centrale elementer i den radikale samfundsopfattelse. Det gav imidlertid ikke anledning til nærmere overvejelser, fordi de radikale historikere både i videnskab og politik var overbeviste om at sidde inde med sandheden og derfor kunne opretholde et naturvidenskabeligt objektivitetsbegreb. Bogen kunne

have indbragt Manniche doktorgraden, men han tilhørte et miljø og en generation, der vendte sig mod professorvældet og alt dets væsen, herunder disputatsinstitutionen.

Trods titlen handler *Den radikale historikertradition* først og fremmest om Kr. Erslevs forfatterskab, og netop forfatterskab. Der er ingen biografiske ansatser. Derfor kom det som noget af en overraskelse, da Manniche i 1993 udgav *Damen der skød på doktoren* i Gads biografiserie. Damen var Anna Hude, Danmarks første kvindelige dr. phil., endda i historie, og Erslevs 2. kone. Voldtægt, tyve års venten på den udkårne, dårlige nerver, videnskab, kvindesag og spiritisme var saftige ingredienser til et psykologisk portræt af en på mange måder gådefuld kvindeskikkelse, skulle man mene. Bogen er, som alt hvad han ellers skrev, klar, nøgtern og velskrevet, men Manniche afstod meget bevidst fra netop det psykologiske portræt, og det er ganske åbenbart, at han ikke tilhørte en hermeneutisk tradition i dansk historievidenskab. Der er imidlertid ingen tvivl om, at det morede ham at skrive bogen, der også var henvendt til et bredere publikum.

Blandt Manniches mange historiografiske arbejder var også et større bidrag til bind 10 af *Gyldendals Danmarkshistorie* (1992), der omhandlede *Historiens Historie*. Han skrev her afsnittet om »Historieskrivningen 1830-1880«. Ellen Jørgensens behandling af denne periode er vel nok (trods Manniches generøse omtale) den svageste i hendes fremstilling, og perioden har i det hele taget stået i skyggen af det kritiske gennembrud. Manniche kunne dog støtte sig til en række punktanalyser, men fremstillingen bærer i høj grad præg af selvstændig læsning i de forskellige forfatterskaber. Han beskriver perioden i lyset af fagets begyndende professionalisering og historismens indtrængen i historikernes forståelseshorisont. Samtidig viser han, hvordan historiefilosofien, der indtog en central placering ved periodens begyndelse, udskilles fra historien, der bliver stadig mere empirisk fokuseret. Nationalismens rolle i historieskrivningen og i det hele sammenhængen mellem historie og politik analyseres særskilt, og – som noget helt nyt – undersøges også »Historiebevidsthed og det litterære marked«.

Jens Chr. Manniche interesserede sig for meget andet end historiografi. Som student havde han været på studieophold i Indien, og det affødte en livslang interesse for Indiens historie, der bl.a. gav sig udslag i en gymnasiebog og i en lang række artikler til *Encyklopædien*, herunder den store artikel om Indiens historie. Han beskæftigede sig med dansk socialhistorie i det 19. årh., og flere ophold som gæstelærer ved Grønlands Universitet vakte hans interesse for Grønlands historie. Noget af det sidste, han skrev, var netop inden for dette felt. I den store, post-

humt udgivne artikel »Sprogbeherskelse og herskersprog. Om sprog og kolonialisme i Grønland i 1800-tallet« (*Historie* 2003,2) anvendte han med sikker hånd og særdeles perspektivrigt moderne konstruktivistiske synspunkter hentet fra studiet af Indiens koloniale historie på den danske sprogpolitik i Grønland.

Manniche lagde en stor arbejdsindsats i sin undervisning, specielt inden for teori- og metodeundervisningen, og han fungerede endvidere som en højt respekteret censor ved de øvrige universiteter. Hans århusianske kolleger beretter samstemmende om den store betydning, han havde for instituttet som samlingspunkt og mediator. Han varetog i afgørende perioder vigtige administrative opgaver som henholdsvis studienævnformand og institutleder, og selv erindrer jeg et glimrende samarbejde i vores fælles tid som ph.d.-koordinatore ved den nyoprettede ph.d.-uddannelse, hvor vi (sammen med Knud J.V. Jespersen fra Odense Universitet) lagde grunden til et interuniversitært samarbejde på dette felt. Jens Chr. Manniche var et umådelig dejligt menneske med en udpræget sans for humor, der gjorde ethvert samarbejde til en fornøjelse, ikke mindst fordi han aldrig var bange for at gå forrest, når der skulle ydes en indsats. Betegnende for den store respekt, der stod om hans person, er det også, at tidsskriftet *Den jyske Historiker* viede sit julenummer 2003 til *Jens Chr. Manniche 1942-2003, biograf, historiograf, kolonihistoriker*.

I de sidste år af sit liv levede Jens Chr. Manniche med en kræftsygdom, som han vidste, var uhelbredelig. Han talte åbent om sin sygdom og insisterede på, at den så vidt muligt ikke måtte influere på hans arbejde. Han kom på instituttet hver dag og passede sin undervisning og øvrige opgaver. Trods stærke smerter gennemførte han sine mundtlige eksaminationer ved sommereksamen kort før sin død. Som gammel maratonløber var han ikke til sinds at give op.

Inga Floto